

ผลกระทบของอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์จากวิกฤติการเงินบาทลอยตัว

An Impact of the Managed Float Crisis on Animal Feed Industry

ปิ่น จันทพา *

บทคัดย่อ

ผลกระทบของอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์จากวิกฤติการเงินบาทลอยตัว ส่งผลต่อการผลิตสัตว์ ทำให้ต้นทุนการผลิตสัตว์สูงขึ้น เพราะวัตถุดิบอาหารสัตว์มีราคาสูง เนื่องจากวัตถุดิบอาหารสัตว์บางชนิด เช่น กากถั่วเหลือง ปลาป่นคุณภาพดี (โปรตีน 60% ขึ้นไป) และข้าวโพด เป็นต้น มีปริมาณไม่เพียงพอ ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ได้ปรับตัวมีราคาสูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนการผลิตสัตว์เกินกว่าร้อยละ 80 เป็นต้นทุนที่มาจากค่าอาหารสัตว์ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนวัตถุดิบอาหารสัตว์ในบางประเทศ ที่เป็นคู่แข่งกันในทางการค้า และอาจทำให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย เล่มเลิกกิจการไปในที่สุด

* ภาควิชาเทคโนโลยีและการอุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

บทนำ

ผลจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตสินค้าการเกษตรของไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิตสัตว์ จากระบบการเลี้ยงแบบพื้นบ้าน มาเป็นการผลิตสัตว์ในระบบอุตสาหกรรม โดยมีมูลค่าการส่งออกอยู่ในอันดับ 4 รองจากสาขาพืช ประมง และการแปรรูป มีอัตราเพิ่มร้อยละ 11.41 (ทวี, 2540) ซึ่งมีการใช้เทคนิค และเทคโนโลยีสมัยใหม่ๆ มาใช้ในการเลี้ยงสัตว์ การคิดค้นสูตรอาหารสัตว์ และพัฒนาคุณภาพอาหารสัตว์ เพื่อให้ได้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพดี ต้นทุนต่ำ สัตว์โตเร็ว ทำให้ความต้องการอาหารสัตว์สำเร็จรูป ซึ่งเป็นที่นิยมในปัจจุบันสูงตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์คือ ราคาวัตถุดิบที่สูงขึ้น และผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยเฉพาะวัตถุดิบอาหารหลักบางตัวเช่น กากถั่วเหลือง ปลาป่น คุณภาพดี และข้าวโพด ต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ และ จากการที่รัฐบาลประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราใหม่ จากระบบตะกร้าเงิน (Basket of Currencies) มาเป็นแบบเงินบาทลอยตัว (Managed Float) ส่งผลให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงเป็นลำดับ ทำให้วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่นำเข้าจากต่างประเทศแพงขึ้น ผลทำให้ต้นทุนการผลิตสัตว์ของเกษตรกรสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนการผลิตสัตว์เกินกว่าร้อยละ 80 เป็นต้นทุนที่มาจากค่าอาหารสัตว์ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใดๆ เกี่ยวกับวัตถุดิบอาหารสัตว์ ย่อมมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตสัตว์เสมอ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอผลกระทบของอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์จากวิกฤติการเงินบาทลอยตัว

1. อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์

1.1 แหล่งผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์

วัตถุดิบอาหารสัตว์ (Animal Feedstuff) ในที่นี้หมายถึง วัตถุดิบอาหารสัตว์ชนิดที่บดป่น (Meal) เรียบร้อยแล้ว เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภทโปรตีน (Protein Meal) ซึ่งประกอบด้วย กากถั่วเหลือง (Soybean Meal) ปลาป่น (Fish Meal) กากเมล็ดทานตะวัน (Sunflowerseed Meal) กากเมล็ดถั่วลิสง (Peanut Meal) กากเมล็ดเรปซิดป่น (Rapeseed Meal) กากเมล็ดฝ้ายป่น (Cottonseed Meal) กากมะพร้าว (Copra Meal) และกากเมล็ดปาล์มป่น (Palm Kernel Meal) และรวมถึง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง รำข้าว ปลายข้าว กระดุกป่น และเปลือกหอย เป็นต้น

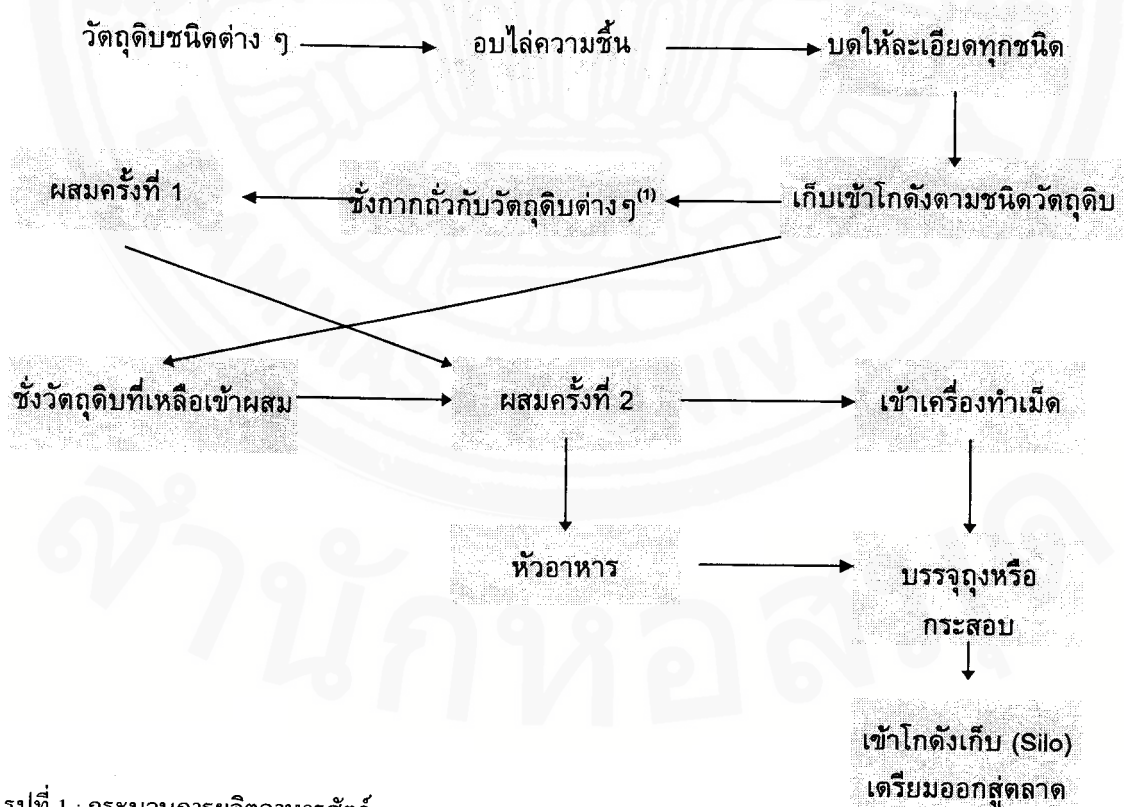
เมื่อพิจารณาถึงแหล่งผลิตจะพบว่า ถั่วเหลืองมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่สหรัฐอเมริกา บราซิล จีน อาร์เจนตินา สหภาพยุโรป และปากีสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกากถั่วเหลือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอาหารสัตว์ทุกชนิด มีแหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศลาตินอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป และเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น และจีน เป็นต้น เมล็ดฝ้ายมีแหล่งผลิตอยู่ที่จีน สหรัฐอเมริกา และโซเวียต เมล็ดเรปซิด

แหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่จีน สหภาพยุโรป แคนาดา เม็กซิโกและโคลัมเบีย แหล่งผลิตสำคัญคือ มาเลเซีย และโปแลนด์ มีแหล่งผลิตสำคัญคือ ซิลี เปรู อาร์เจนตินา และเคนซาร์ก เป็นต้น

1.2 ขบวนการผลิตอาหารสัตว์แบบอุตสาหกรรม

ประเทศไทย ได้เริ่มอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ผสมสำเร็จแบบการค้ามาตั้งแต่ ปี 2500 ปัจจุบันมีโรงงานมากกว่า 50 โรงงาน ซึ่งผลิตอาหารรวมกันประมาณ 9-10 ล้านตันต่อปี มีขบวนการผลิตคล้ายๆ กัน (รูปที่ 1) โดยเริ่มจากนำวัตถุดิบที่มีความชื้นเข้าอบแห้ง ผ่านตะแกรงร่อนเอาสิ่งเจือปนออก แล้วนำวัตถุดิบแต่ละอย่างเข้าบดให้ละเอียดตามความต้องการ ส่งไปเก็บ เมื่อจะผสมก็นำกากถั่ว ปลาป่น และอาหารเสริมต่างๆ เข้าชั่งน้ำหนักผสมให้เข้ากันดีครั้งหนึ่งก่อน ต่อจากนั้นจึงวัตถุดิบอื่นๆตามสูตรเข้าผสมอีกครั้ง ถ้าเป็นหัวอาหารก็จะตัดส่วนผสมวัตถุดิบเช่น ข้าวโพดและปลายข้าว เป็นต้น แล้วผ่านเข้าเครื่องอัดเม็ด และบรรจุถุง ซึ่งชนิดอาหารผสมสำเร็จที่ผลิตมี 2 ประเภทคือ หัวอาหาร และอาหารสำเร็จรูป

แผนผัง Flow Chart กระบวนการผลิตอาหารสัตว์



รูปที่ 1 : กระบวนการผลิตอาหารสัตว์

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2517)

(1) อาหารเสริมพวก Premix

2. ปริมาณการผลิตและความต้องการวัตถุดิบอาหารสัตว์

ปริมาณการผลิตวัตถุดิบที่สำคัญของโลกเกี่ยวกับอุปทาน (Supply) และสถานการณ์การผลิต (Production Situation) ปรากฏว่า ฤดูกาลผลิตปี 2538/2539 ทัวโลกผลิตอาหารสัตว์ได้ 145.63 ล้านตัน สำหรับฤดูกาลผลิตปี 2539/2540 ผลิตได้ 143.37 ล้านตัน มีแนวโน้มการผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์ลดลง 2.07 ล้านตัน หรือ ร้อยละ 1.55 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2539)

สำหรับปริมาณการส่งออกวัตถุดิบอาหารสัตว์ของโลก ปรากฏว่าฤดูกาลส่งออกปี 2538/2539 มีการส่งออกรวม 48.33 ล้านตัน และ ฤดูกาลส่งออกปี 2539/2540 มีการส่งออก 47.49 ล้านตัน มีแนวโน้มลักษณะ ฝืดตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปศุสัตว์ และการประมงทั่วโลกยังไม่ขยายตัวมากนัก ทำให้ปริมาณส่งออกวัตถุดิบอาหารสัตว์มีแนวโน้มลดลง 0.84 ล้านตันหรือร้อยละ 1.26

สำหรับความต้องการใช้ (Demand for Consumption) วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สำคัญของโลก ช่วงปี 2539/40 โดยรวม 143.64 ล้านตัน โดยเฉพาะกากถั่วเหลืองมีความต้องการใช้ 88.57 ล้านตัน ปลาป่น 6.41 ล้านตัน และ ข้าวโพด 560.68 ล้านตัน ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ เนื่องจากปริมาณการผลิตของโลกลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์สูงขึ้น เนื่องจากอุปสงค์มากกว่าอุปทาน (กองส่งเสริมการปศุสัตว์, 2539)

สำหรับประเทศไทยมีการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์รวมปี 2534-2538 มีมูลค่า เท่ากับ 6,219.6 ; 8,524.1 ; 10,459.4 ; 12,158.4 และ 12,359.1 ล้านบาท ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2539) มีอัตราเพิ่มร้อยละ 98.71 โดยเฉพาะวัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภท กากถั่วเหลือง ข้าวโพด และปลาป่นคุณภาพดี มักผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ โดยในปี 2539 มีการนำเข้ากากถั่วเหลือง ข้าวโพด และปลาป่นคุณภาพดีมีปริมาณ 790,148 ; 302,681 และ 160,554 ตัน มีมูลค่า 5,967,030 ; 1,584,274 และ 2,814,939 พันบาท ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ของไทยบางชนิด

ปี	กากถั่วเหลือง		ข้าวโพด		ปลาป่น	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2537	902,708	5,064,613	10,257	87,868	189,964	2,791,378
2538	688,516	4,134,280	280,205	1,169,288	171,467	2,626,534
2539	790,148	5,967,030	302,681	1,584,274	160,554	2,814,939
รวม	2,381,372	15,165,923	593,143	2,841,430	521,985	8,232,851
อัตราเพิ่ม	-9.1	4.1	51.9	59.3	-8.8	0.2

ที่มา : คัดแปลงจากกองส่งเสริมการปศุสัตว์, (2539)

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : พันบาท

3. ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ภายในประเทศ

3.1 ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์

ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตอาหารสัตว์ ชนิดอาหารสัตว์ที่ผลิตได้จากโรงงานอาหารสัตว์ มี 2 ชนิดคือ อาหารสำเร็จ (Complete Feed) และหัวอาหารสัตว์ (Concentrate) (ตารางที่ 2) โดยระหว่างปี 2534-2538 มีปริมาณการผลิตรวม 3,987,515.48 , 4,746,774.9 , 5,779,741.1 , 5,908,903.3 และ 6,102,923.4 ตัน ตามลำดับ จะเห็นว่า ปริมาณอาหารสัตว์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี แสดงว่าธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการปศุสัตว์ไทยมีเจริญก้าวหน้าขึ้น ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูปและหัวอาหารสัตว์

ชนิดของสัตว์ /ปี	อาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป (หน่วย: ตัน)				
	2534	2535	2536	2537	2538
1. อาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป					
ไก่เนื้อ	1,798,836.117	2,065,193.30	2,118,728.82	2,129,589.34	2,295,467.51
ไก่ไข่ ไก่พันธุ์	604,086.225	637,193.50	743,952.48	765,921.00	778,971.30
สุกร	903,253.285	1,275,249.40	1,548,674.62	1,569,247.00	1,589,456.10
เป็ด	87,228.860	133,596.20	131,388.87	132,458.00	134,498.20
โคเนื้อ	12,740,670	28,124.80	36,771.93	41,256.45	42,568.30
โคนม	102,403.760	28,124.80	135,038.51	156,489.98	165,987.20
กึ่ง	147,072.170	110,657.80	520,713.59	585,128.32	562,345.10
ปลา	29,073.000	48,598.00	135,375.24	136,185.40	136,891.30
แมว	62.000	87.00	94.00	94.00	95.60
สุนัข	3,635.000	4,506.00	8,227.00	8,245.00	8,320.00
กระต่าย	557,720	495.00	528.05	563.00	560.00
อื่นๆ	28,296.680	28,827.40	48,155.69	49,625.10	49,864.50
รวม ⁽¹⁾	3,717,245.487	4,438,243.20	5,427,640.79	5,574,803.19	5,765,034.11
2. อาหารสัตว์ประเภทหัวอาหารสัตว์					
ไก่เนื้อ	3,906.57	5,041.00	9,122.15	9,064.12	9,243.69
ไก่ไข่ ไก่พันธุ์	86,585.36	88,962.90	98,850.49	99,275.89	99,895.80
สุกร	137,737.94	168,018.90	168,945.93	179,563.02	182,145.20
เป็ด	41,907.29	46,084.10	45,007.69	45,512.51	45,897.30
โคนม	-	-	174.24	186.52	195.60
อื่นๆ	132.84	424.80	480.02	498.23	512.30
รวม ⁽²⁾	270,270.00	308,531.70	322,100.49	334,100.29	337,889.39
รวมทั้งหมด ⁽¹⁾⁺⁽²⁾	3,987,515.48	4,746,774.90	5,779,741.10	5,908,903.30	6,102,923.40

ที่มา : กองควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ อ้างโดย คณิงนิจ (2540)

3.2. ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์

เนื่องจากปริมาณความต้องการผลิตอาหารสัตว์ (ตารางที่ 2) เป็นปริมาณการผลิตอาหารสัตว์เพื่อขายเท่านั้น ยังมีอาหารสัตว์ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ผสมอาหารสัตว์ใช้เองซึ่งไม่ได้รวมไว้ ดังนั้น จึงควรทราบปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อมูลที่คำนวณจากปริมาณสัตว์ (ตารางที่ 3) การคำนวณปริมาณอาหารสัตว์ ปี 2533-2541 มีดังนี้ ไก่เนื้อ 3.2-3.5 กก./ตัว; ไก่พ่อแม่พันธุ์ 45 กก./ตัว/ปี; ไก่ไข่-รุ่นเล็ก 7.5 กก./ตัว/18 สัปดาห์; ไก่ไข่ 30-40 กก./ตัว/52 สัปดาห์; สุกร 150 กก./ตัว/ปี (สุกรขุน 280 กก./ตัว/ปี; สุกรพันธุ์ 930 กก./ตัว/ปี); เป็ดเนื้อ 8.4 กก./ตัว; เป็ดไข่ 6.5 -8.5 กก./ตัว; กุ้ง FCR 2 : 1 และ ไก่ 3 กก./ตัว/วัน

ตารางที่ 3 ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ และจำนวนสัตว์ภายในประเทศ (สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย)

ชนิดสัตว์	ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ (ตัน)							
	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2540	2541
1. ไก่เนื้อ	1,600,000 (500)*	1,600,000 (500)*	1,824,000 (570)*	2,000,000 (625)*	2,210,000 (650)*	2,380,000 (700)*	2,835,000 (810)*	2,975,000 (850)*
2. ไก่พ่อแม่พันธุ์	247,500 (5.5)*	247,500 (5.5)*	270,000 (6)*	292,500 (6.5)*	315,000 (7)*	369,900 (8.2)*	387,000 (8.60)*	405,000 (9)*
3. ไก่ไข่-รุ่นเล็ก	26,250 (3.5)*	67,500 (9)*	75,000 (10)*	82,500 (11.0)*	82,500 (11)*	216,667 (10)*	273,000 (12.60)*	281,667 (13)*
4. ไก่ไข่	800,000 (20)*	880,000 (22)*	960,000 (24)*	980,000 (24.5)*	1,000,000 (25)*	1,080,000 (27)*	1,281,400 (31.92)*	1,322,750 (32.95)*
5. สุกร	2,100,000 (14)*	1,800,000 (12)*	1,875,000 (9)*	2,025,000 (13.5)*	3,334,500 (10.4)*	3,497,500 (10.75)*	3,739,900 (11.43)*	3,842,500 (11.75)*
6. เป็ดเนื้อ	67,200 (8)*	75,600 (9)*	75,600 (9)*	84,000 (10)*	134,000 (16)*	151,200 (18)*	166,320 (19.80)*	166,320 (19.80)*
7. เป็ดไข่ เปิดพันธุ์	552,000 (8.5)*	520,000 (8)*	390,000 (6)*	390,000 (6)*	372,100 (5.7)*	354,790 (5.43)*	245,750 (3.75)*	245,750 (3.75)*
8. ไก่	120,000	131,400	164,250	186,150	273,750	306,600	352,590	372,300
9. กุ้ง	240,000	300,000	320,000	320,000	560,000	500,000	360,000	360,000
10. ปลา	80,000	90,000	90,000	100,000	150,000	200,000	230,000	250,000
รวมทั้งสิ้น	5,833,900	5,712,200	6,043,850	6,460,150	8,432,250	9,056,657	9,870,960	10,221,287

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ (2540) จากการคำนวณปริมาณอาหารปี 2533 - 2541

* จำนวนสัตว์ต่อหน่วยล้านตัว

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าปริมาณความต้องการอาหารสัตว์มีมากกว่าตารางที่ 2 ซึ่งให้เห็นว่ามีการผลิตอาหารสัตว์ที่ผสมเองอีก ประมาณ ร้อยละ 30 และในปี 2540 มีความต้องการใช้อาหารสัตว์ 9,870,960 ล้านตัน และปี 2541 มีความต้องการใช้อาหารสัตว์ประมาณ 10,221,287 ล้านตัน โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 3.54 ต่อปี จะเห็นว่าปริมาณความต้องการใช้อาหารสัตว์เพิ่มขึ้นทุกปี ขณะที่ปริมาณการผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์ภายในประเทศมีไม่เพียงพอ จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศซึ่งมีราคาแพงทำให้ต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์สูงขึ้น และมีผลกระทบมากขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงค่าเงินบาทตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2540 เป็นต้นมา

4. ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์

4.1 ก่อนเงินบาทลอยตัว

ในการผลิตอาหารสัตว์ สำหรับโรงงานขนาดใหญ่ซึ่งใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ควบคุมการผลิต และผลิตด้วย Least Cost Ration ที่สามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบที่ใช้ได้ตลอดเวลา นั้น ค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารสัตว์กว่าเฉลี่ยร้อยละ 82.91 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัตถุดิบ (อำนาจเหนือและพิพิธ, 2521) (ตารางที่ 4) ดังนั้นเมื่อค่าเงินบาทลอยตัวจาก 25.39 บาทเป็น 48 บาท วัตถุดิบอาหารที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ มีการปรับราคาสูงขึ้นตามค่าเงินบาทที่ลดลง ย่อมมีผลทำให้มูลค่าของวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้น ผลทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยอาหารสัตว์สูงขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้เลี้ยงสัตว์รายย่อยต้องเลิกกิจการไปเพราะไม่สามารถแยกภาระต้นทุนได้ ขณะเดียวกันมีผลทำให้โรงงานผลิตอาหารสัตว์ขนาดเล็ก มีประสิทธิภาพต่ำ ขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัย บางรายต้องเลิกกิจการไปเพราะไม่สามารถแข่งขันด้านตลาดได้ จึงทำให้ผู้ผลิตรายใหญ่มีกิจการที่มั่นคงและมีอิทธิพลครอบครองตลาดอาหารสัตว์มากขึ้น ก่อให้เกิดการผูกขาดได้

ตารางที่ 4 ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูป

ประเภทของทุน	โรงงานขนาดใหญ่		โรงงานขนาดกลาง		โรงงานขนาดเล็ก	
	บาท/ตัน	ร้อยละ	บาท/ตัน	ร้อยละ	บาท/ตัน	ร้อยละ
ค่าจ้างแรงงาน	64.57	1.8	85.12	2.1	461.52	10.3
ค่าเชื้อเพลิง	16.25	0.4	4.81	0.1	-	-
ค่าไฟฟ้า	32.90	0.9	38.11	0.0	20.00	0.5
ค่าวัตถุดิบ	3,075.86	83.5	3,416.62	85.1	3,704.02	82.9
ค่าภาษีการค้า	36.99	1.0	33.69	0.8	31.69	0.7
ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร	2.35	0.1	23.88	0.6	1.00	0.6
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	453.50	12.3	413.78	10.3	250.01	5.6
รวม	3,682.45	100.0	4,017.01	100.0	4,468.24	100.0

ที่มา : อำนาจเหนือ และพิพิธ (2521)

4.2 หลังเงินบาทลอยตัว

หลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศนโยบายค่าเงินบาทลอยตัว มีผลทำให้ค่าเงินบาทได้อ่อนตัวลง (Depreciated) โดยอัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาท เมื่อเทียบกับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐได้ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งมีอัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาท/ดอลลาร์ ของธนาคารพาณิชย์ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 อัตราการแลกเปลี่ยนเงินบาท/ดอลลาร์ ของธนาคารพาณิชย์ ณ ตลาดกรุงเทพ

ปี	เดือน(เฉลี่ย)	ดอลลาร์ (U.S. dollar)	
		ซื้อ	ขาย
ปี 2538		24.82 บาท	24.97 บาท
ปี 2539	-	25.16 บาท	25.39 บาท
ปี 2540	มค. - มิย.	25.81 บาท	29.99 บาท
ปี 2540	กค. - พย.	40.65 บาท	41.75 บาท
ปี 2540	พย. - ธค.	48.00บาท	51.23 บาท

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540)

ผลจากการที่รัฐบาลเปลี่ยนแปลงจากระบบตะกร้าเงิน (basket of currencies) มาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว (managed float) มีผลกระทบอย่างมากต่อสาขาเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งการนำเข้า ส่งออก การค้า และการลงทุน ส่งผลให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง ตามลำดับ เพราะต้องจ่ายเงินบาทมากขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิต เกษตรเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ซึ่งมีการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ เช่น กากถั่วเหลือง ปลาป่น และข้าวโพด (สิทธิชัย, 2540) ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารสัตว์ รวมทั้งเครื่องจักรที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ จากการศึกษาผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ โดยอาศัยตัวเลขปริมาณการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ ของสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ โดยสมมุติอัตราแลกเปลี่ยน 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 : 25.80 บาท = 1 \$ สหรัฐอเมริกา กรณีที่ 2 : 48 บาท = 1 \$ สหรัฐอเมริกา (ตารางที่ 6) ผลการศึกษาปรากฏว่าต้นทุนปรับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะ ปลาป่น กากถั่วเหลือง ข้าวโพด ร้อยละ 86.05 ต้นทุนวัตถุดิบอาหารสูงกว่านี้แล้วแต่กรณี (ขึ้นกับค่าเงินบาท) และจากการศึกษาผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตสัตว์ โดยอาศัยต้นทุนการผลิตของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสมมุติอัตราแลกเปลี่ยน 3 กรณีคือ กรณีที่ 1 : 30 บาท = 1 \$ สหรัฐอเมริกา กรณีที่ 2 : 35 บาท = 1 \$ สหรัฐอเมริกา กรณีที่ 3 : 48 บาท = 1 \$ สหรัฐอเมริกา (ตารางที่ 7) พบว่าต้นทุนการผลิตไก่เนื้อ ต่อตัวเพิ่มขึ้น จาก 43.46 บาทเป็น 50.53-80.84 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.99-37.13 ส่วนกึ่งกุลาดำ ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นจากไร่ละ 100,185.95 บาท เป็นไร่ละ 116,495.29 - 186,392.46 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.27-37.14 แล้วแต่กรณี (ขึ้นกับค่าเงินบาท) เนื่องจากต้นทุนการผลิตสัตว์เป็นค่าอาหารร้อยละ 80 ซึ่งบางส่วนต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้การส่งออกประสบปัญหาการแข่งขันในตลาดโลก เนื่องจากมีราคาสูงกว่าคู่แข่ง โดยเฉพาะต้นทุน ราคากากถั่วเหลือง และข้าวโพดของไทยสูงกว่า กากถั่วเหลือง และข้าวโพดของสหรัฐ ร้อยละ 77.46 และ 41.35 ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2538) ทำให้ไทยเสียเปรียบและการส่งออกมีแนวโน้มลดลง ตลอดจนอาจเกิดการสูญเสีย market share ในตลาดหลัก เช่น ญี่ปุ่น เป็นต้น

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบต้นทุนการนำเข้าวัตถุดิบอาหารสัตว์ก่อนและหลังเงินบาทลอยตัว

1/ ชนิดวัตถุดิบอาหารสัตว์	ปริมาณการใช้(ตัน)	การเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินบาท	
		2/ กรณีที่ 1(25.8บาท)	3/ กรณีที่ 2(48บาท)
ปลาป่น(ปี)			
2540	561,264.1	14,480,613.78	26,940,676.8
2541	578,979.7	14,937,676.28	27,791,025.6
กากถั่วเหลือง(ปี)			
2540	1,729,226.1	44,614,033.38	83,002,852.8
2541	1,793,349.3	46,268,411.94	86,080,766.4
ข้าวโพด(ปี)			
2540	4,302,378.0	111,001,352.4	206,514,144.0
2541	4,630,722.8	119,472,364.4	222,274,694.4
ต้นทุนเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ	-	-	86.05

ที่มา : จากการคำนวณ 1/ สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ (2540)

2/ มูลค่าเงินบาท ปี 2539 = 25.8

3/ 2540 = 48 บาท

ตารางที่ 7 ผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตสัตว์จากค่าเงินที่เปลี่ยนไป

ปัจจัยที่ได้รับผลกระทบ	การเปลี่ยนแปลง (บาท)			
	เดิม *(25.8)	กรณีที่ 1 ^{1/} (30 บาท)	กรณีที่ 2 ^{2/} (35บาท)	กรณีที่ 3 ^{3/} (48 บาท)
ไก่เนื้อ				
- พันธุ์ลูกไก่	9.63	11.19	13.05	17.89
-วัคซีน/ยา/ตัว	1.06	1.23	1.46	1.96
-อาหารสัตว์/ตัว	29.98	34.89	40.67	55.77
-ต้นทุน/ตัว	43.46	50.53	58.95	80.84
ต้นทุนเพิ่ม (ร้อยละ)	-	13.99	16.66	37.13
กึ่งอุตสาหกรรม				
-ค่าอาหาร/ไร่	59,491.42	69,176.30	80,705.68	110,682.07
-ยาปฏิชีวนะ/ไร่	720.49	837.77	977.39	1,340.42
-น้ำมันเชื้อเพลิง/ไร่	3,595.83	4,181.19	4,878.05	6,689.89
-ต้นทุน/ไร่	100,185.95	116,495.28	135,911.17	186,392.46
ต้นทุนเพิ่ม (ร้อยละ)	-	16.27	16.66	37.14

* ข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ที่มา : จากการคำนวณ ^{1/} ค่าเงิน 30 บาท/ดอลลาร์^{2/} ค่าเงิน 35 บาท/ดอลลาร์^{3/} ค่าเงิน 48 บาท/ดอลลาร์

สรุป

หลังจากที่รัฐบาลได้พิจารณาตัดสินใจปรับเปลี่ยนค่าเงินบาทให้ลอยตัว ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2540 เป็นต้นมา ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง (Depreciated) ตามลำดับ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ และการเลี้ยงสัตว์ ทำให้ต้นทุนการผลิตสัตว์สูงขึ้น เนื่องจากวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์บางชนิดที่ผลิตได้ภายในประเทศ เช่น กากถั่วเหลือง ปลาป่นคุณภาพดี (โปรตีน 60% ขึ้นไป) และข้าวโพดเป็นต้น มีปริมาณไม่เพียงพอ ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ ปรับตัวมีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุดิบอาหารสัตว์ในบางประเทศ ที่เป็นคู่แข่งกันในทางการค้า และอาจทำให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยล้มเลิกกิจการไปในที่สุด อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยน เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด อุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์จะต้องพัฒนาเทคนิคการผลิต เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าที่มีมาตรฐาน มีราคาถูก และคุณภาพเหนือคู่แข่ง

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมการปศุสัตว์. 2539. ข้อมูลเศรษฐกิจการปศุสัตว์ ประจำปี 2539. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- คณิงนิจ ก่อธรรมฤทธิ์. 2540. การศึกษาและวิเคราะห์สถานภาพและศักยภาพการผลิต การใช้ และความต้องการ Probiotic ของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์. วารสารธุรกิจอาหารสัตว์ 14 (53) : 5-29.
- ทวี จิตธรรม. 2540. เงินบาทลอยตัว: อุตสาหกรรมปลาน้ำจืดของประเทศไทย. ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร 40(488) : 3-10.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2517. อุตสาหกรรมผลิตอาหารผสมสำหรับสัตว์เลี้ยง. รายงานเศรษฐกิจรายเดือน. มีนาคม 2517.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2539. อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ. วารสารสถิติ. สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 44 (3) : 98.
- ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). 2540. อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ. วารสารเศรษฐกิจ 29 (8) : 50.
- พิบูลย์ เจียมอนุกุลกิจ. 2537. เรื่อนำรู้ทางการเกษตร. ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร 40 (457) : 2-6.
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. 2537. สถิติ. วารสารธุรกิจอาหารสัตว์ 11(38) : 89-94.
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. 2538. สถิติ. วารสารธุรกิจอาหารสัตว์ 12(42) : 89-94.
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. 2540. สถิติ. วารสารธุรกิจอาหารสัตว์ 14(55) : 58-64.
- สิทธิชัย ดันศรี สกุล. 2540. เงินบาทลอยตัว: ผลกระทบการนำเข้าและการส่งออก. วารสารสุทธิปริทัศน์ 11(34) : 71-81.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2538. สถานการณ์การผลิตอาหารสัตว์ปี 2537/38. ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร 41 (458) : 6-16.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2539. สถิติการเกษตรของประเทศไทย. ปีการเพาะปลูก 2538/39. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพมหานคร. เอกสารสถิติการเกษตร เลขที่ 28/2539.
- อานวยเพ็ญ มนุสข และพิพิธ สุภพิพัฒน์. 2521. การวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารผสมในประเทศไทย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (มีนาคม 2521), กรุงเทพฯ.

An Impact of the Managed Float Crisis on Animal Feed Industry

Pin Chanjula^{*}

^{*}Department of Technology and Industries, Faculty of Sciences and Technology,
Prince of Songkla University, Pattani 94000, Thailand.

Abstract

The impact of the managed float crisis on the animal feed industry has affected animal production. The animal production cost is higher due to the increase in the price of animal feedstuff. The price of some kinds of imported feedstuff like soybean meal, high-quality fish meal (with over 60 % crude protein) and corn meal has gone up resulting in the increase in animal feed production cost. This has affected the animal production industry in the country, especially the small-scale industry since more than 80 % of the animal production expense comes from the cost of animal feedstuff when compared to that of some other rival countries.

Key words : managed float crisis, animal feedstuff, animal feed industry.